

RYSWYCK, Jan Baptist van, volksdichter, journalist en volksredenaar (Antwerpen 14 december 1818 - Antwerpen 5 juli 1869).

Zoon van Jan Cornelis, broer van de volksdichter Theodoor en vader van de latere burgemeester van Antwerpen Jan van Rijswijck. Aanvankelijk klerk, vervolgens ondermeester in een lagere stadsschool, in 1848 in de lagere hoofdschool. Medewerker aan De Schrobber (juni 1847 - maart '48) en aan het Vlaamsgezind Antwerps liberaal hekelblad in verzen De Filter (mei - september 1848), door hem zelf en zijn broer uitgegeven. Ten gevolge van anti-royalistische uitlatingen in De Filter kreeg hij op 8 juli 1848 bij ministerieel besluit ontslag als ondermeester. Inmiddels had hij reeds tal van gelegenheidsgedichten - ook naar aanleiding van politieke gebeurtenissen en met betrekking tot de V.B.

- geschreven. Bij de begrafenis van zijn broer Theodoor op 10 mei 1849 nam hij de morele plicht op zich hem als volksdichter op te volgen. Al had hij niet diens poëtische aanleg, toch beschikte hij over een plastische volkstaal en een rijke schat aan treffende vergelijkingen, die hem later als journalist en volksredenaar groot succes zouden bezorgen.

Uit unionistische overwegingen oordeelde Van Ryswyck samen met A. Snieders Gerrits' oproep tot eensgezindheid (18 mei 1850) gunstig. In 1851 had Van Ryswyck een groot aandeel in de verdediging van een Vlaamse unionistische lijst en van dan af tot einde 1854 was hij actief in de unionistische maatschappij Voor Tael en Kunst. In 1856 was hij secretaris van het Nederlandsch Kunstverbond, waarvan hij een der stichters was. Als secretaris stelde hij samen met E. Rosseels en C.J. Hansen in augustus, ter gelegenheid van de 25ste verjaring van de troonsbestijging van Leopold I, een der meest radicale manifesten op ter verdediging van het Nederlands (verscheen 28 mei). Het werd overhandigd aan de graaf van Brabant en toegelicht bij P. de Decker, minister van Binnenlandse Zaken. Dit manifest was de rechtstreekse aanleiding tot het oprichten van de Crievencommissie. In 1857 deden Van Ryswyck en Gerrits nogmaals een oproep tot het oprichten van een nieuwe vereniging „op onzijdige en onafhankelyke grondslag”. Van 5 september 1857 tot 4 februari 1865 verscheen De Grondwet, waarvan Van Ryswyck redacteur en uitgever was en waarin hij een standpunt wenste in te nemen boven de partijen. Hij had de steun van een aantal gematigde liberalen, hoewel de Liberale Associatie zich niet als zodanig gemengd had in de oprichting van het blad. Aanvankelijk toonde hij zich gematigd; gaandeweg echter keerde hij zich tegen het anti-katholieke streven en het franskiljonisme in de liberale partij. Vanuit een post-unionistische houding was hij inderdaad

antiklerikaal godsdienstig katholiek. Zijn bewondering voor Nederland en zijn afkeer van de Belgische omwenteling waren andere exponenten van zijn rechtlijnig anti-gouvernementeel en democratisch radicalisme, dat bovendien flamingantisch en anti-militaristisch georiënteerd was.

Van 24 februari 1860 af (afwijzende verklaring van Ch. Rogier tegenover de Grievencommissie) keerde Van Ryswyck zich af van het liberale kabinet. Bij de verkiezingen in mei en oktober 1860 werd de onafhankelijkheid van De Grondwet nog groter. In 1862 werd ze door Van Ryswyck de radicaalste spreekbuis van de Meetingpartij. Als lid van de Commissie der Krijgsdienstbaarheden en de Meeting heeft Van Ryswyck een belangrijke, zij het geen leidende rol gespeeld. Zijn radicale denkbeelden werden nooit volkomen gedeeld. Zijn snedige pen, zijn talent als redenaar in de toon van het volk stelde hij ten dienste van de Antwerpse zaak. De Meeting heeft het onbesuisde talent van Van Ryswyck voor haar zaak ten volle uitgebuit. De gemeenteraadsverkiezingen van 2 tot 5 december 1862 brachten kandidaten van de Meeting, waaronder Van Ryswyck, in de gemeenteraad. Hij bleef gemeenteraadslid tot 1866. Van mei 1864 af groeide het wantrouwen van Van Ryswyck in verband met de binding van de Meeting aan de katholieke partij. Op 1 juli 1864 uitte hij in De Grondwet vage, maar zware beschuldigingen van slecht financieel beheer aan het adres van de Meeting. Hij werd toen door de Meeting terecht als tegenstander beschouwd. Op 4 februari 1865 verscheen het laatste nummer van De Grondwet. Van Ryswyck ging als redacteur over naar het doctrinaire dagblad De Koophandel. In 1865 schreef hij daarin een reeks artikelen waarin hij de gemeenteraadsleden en vooral Jan de Laet ervan beschuldigde steekpenningen te hebben aanvaard voor de verkoop van de vrijgekomen gronden der vestingwerken. Tijdens een proces wegens smaad (12 augustus 1865) kon hij geen positieve gronden ter verdediging aanvoeren en werd veroordeeld. Hij ging nochtans voort met De Laet te betichten. Op 24 september 1866 werd hij opnieuw veroordeeld, bekrachtigd op 28 mei 1867. Bij weigering van betaling liet De Laet hem kerkeren. Van 23 augustus tot 19 september 1867 verbleef hij in de gevangenis. In mei 1868 verscheen in het Brusselse blad La Finance een artikel waaruit bleek dat De Laet inderdaad bij een maatschappij die de militaire gronden had overgenomen, gekrediteerd was voor een som van 100.000 fr. Een vonnis van 31 december 1868 vernietigde de vorige uitspraak tegen Van Ryswyck. Deze stierf echter kort daarop.

WERKEN : *Lijkrede op koning Willem II* (1849); - *Lijkrede op Eduard Joseph Geelhand* (1850); - *De politieke zweepslagen* (1861).

LITERATUUR : *Jan Van Rijswijcks volledige dichtwerken. Uitgegeven door Eug. Vander Linden, met eene levensschets* (1871); - *Jan Van Rijswijck : Dicht- en prozawerken, uitgegeven door Jan Van Rijswijck Jansz, met eene levensschets door Max Rooses* (1885); - L. Wils, *De liberale Antwerpse dagbladen 1857-1864* (Interuniversitair Centrum voor Hedendaagse Geschiedenis, Bijdragen 26, 1962); - L. Wils, *Het ontstaan van de Meetingpartij te Antwerpen en haar invloed op de Belgische politiek* (1963).

GUIDO GOEDEME